

KAUNO LOŠELIO-DARŽELIO „KLEVELIS“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

ŠVIETIMO TEIKĖJO PAVADINIMAS: Kauno lopšelis-darželis „Klevelis“

TEISINĖ FORMA: savivaldybės biudžetinė įstaiga

TIPAS: ikimokyklinio ugdymo mokykla

STEIGĖJAS: Kauno miesto savivaldybė

ADRESAS: Griunvaldo g. 26 ir 26 A, Kaunas

TELEFONAS: 8-37 422448; 8-37 424511; 8-37 423598

ELEKTRONINIS PAŠTAS: klevelis@gmail.com

ELEKTRONINĖ SVETAINĖ: www.klevelis.lt

Lopšelio-darželio „Klevelis“ ikimokyklinio ugdymo programa atliepia Lietuvos Respublikos Konstitucijos (2014), Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo (2011), Valstybinės švietimo strategijos 2013-2022 metų nuostatas. Rengiant programą vadovautasi Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija (1995), Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinta Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija (2003), Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos įstatymu (1996-03-14 Nr. I-1234 Vilniaus Suvestinė redakcija nuo 2017-02-21 iki 2018-06-30), Kauno miesto savivaldybės tarybos 2004 m. sausio 22 d. sprendimu Nr. T-20 „Dėl vaikų priėmimo į Kauno miesto savivaldybės įsteigtų švietimo įstaigų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes tvarkos“, kitais Lietuvos ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą reglamentuojančiais dokumentais bei įstaigos nuostatais, strateginiu planu ir kt. Ikimokyklinio ugdymo programos turinys dėstomas vadovaujantis Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu (2014), Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis (2015) ir kitais metodiniais leidiniais.

Įstaigos savitumas

Lopšelyje-darželyje veikia 8 grupės. 6 iš jų (1 lopšelio, 3 darželio, 2 priešmokyklinės grupės) yra specialiosios paskirties, skirtos vaikams, sergantiems astma ar alergija (Kauno m. savivaldybės tarybos 2010-04-29 sprendimas Nr. T-203, nuo 2010-09-01). Integruotai ugdomi vaikai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių (elgesio ir emocijų sutrikimų, kalbos bei raidos sutrikimų). Tenkinant alergija ir astma sergančių vaikų poreikius įstaigoje sukurta hipoalerginė aplinka. Atsižvelgiant į gydytojų rekomendacijas, taikomas individualus vaikų maitinimas. Tai

viena tokia įstaiga Kauno mieste. Specialiosios paskirties grupės dirba „Geros pradžios“ metodo principais.

Nuo 2017 metų rugsėjo lopšelyje-darželyje „Klevelis“ veikia ir 2 bendrosios paskirties grupės, dirbančios M. Montessori pedagogikos principais. Šiose grupėse ugdomi ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikai.

Lopšelis-darželis „Klevelis“ savo veiklą pradėjo 1965 metais. Iki 1993 metų įstaiga veikė kaip 69-asis vaikų darželis, 1993 metais darželis reorganizuotas į lopšelių-darželį „Klevelis“. Atsižvelgiant į Lietuvoje didėjančią įvairiais alerginiais susirgimais sergančių ikimokyklinio amžiaus vaikų skaičių bei įvertinus realią šių sveikatos problemų turinčių vaikų situaciją mieste (Kauno mieste nebuvo ikimokyklinio ugdymo įstaigos, kurioje būtų sudarytos sąlygos ugdytis alergijomis sergantiems vaikams), 2001 metais įstaigoje įsteigta pirmoji specialiosios paskirties grupė. 2005 metais prie Kauno lopšelio-darželio „Klevelis“ įkuriamas korekcinis-konsultacinis centras „Pūkas“, vykdamas visuomenės švietimą vaikų, sergančių astma ir alergija, ugdymo sąlygų sudarymu ir mitybos pritaikymu įstaigoje. 2010 m. rugsėjo mėnesį atsižvelgiant į vaikų poreikius ir tėvų pageidavimus, Kauno miesto savivaldybės tarybos sprendimu, Kauno vaikų darželis „Klevelis“ reorganizuojamas į specialiosios paskirties įstaigą Kauno lopšelių-darželį „Klevelis“.

2017 metų rugsėjo mėnesį, atliepant ikimokyklinio ugdymo įstaigų tinklo optimizavimą Kauno mieste, prie lopšelio-darželio „Klevelis“ prijungiams Kauno 1-asis vaikų darželis -1934 metais įsteigta pirmoji ikimokyklinio ugdymo įstaiga Kaune, jau tuo metu garsėjusi netradiciniu požiūriu į vaikų ugdymą/-si, ugdymo sistemas, Vakarų Europos mokslo pasiekimus. Gilios Kauno 1-ojo darželio tradicijos buvo ir yra tęsiamos iki šių dienų. Taigi šiuo metu Kauno lopšelis-darželis „Klevelis“ veiklą vykdo dviejuose pastatuose, kurių viename veikia 6 specialiosios paskirties grupės skirtos ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikams (grupių darbo laikas – 12 (2 grupės) ir 10,5 valandos per dieną (4 grupės)), kitame - 2 bendrosios paskirties grupės - ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikams (grupių darbo laikas – 12 valandų per dieną).

Regiono ypatumai

Įstaiga įsikūrusi centrinėje miesto dalyje, netoliese teka Nemunas, įsikūrę Nemuno ir Ramybės parkai. Strategiškai patogi ir saugi vieta lemia tai, kad lopšelio-darželio „Klevelis“ vaikai daug keliauja ir daug sužino per patirtį - aktyviai veikdami, tyrinėdami, atrasdami. Miesto centre esantys kultūros centrai, teatrai, muziejai, bibliotekos, bažnyčios, istorinės aikštės, Žalgirio arena, pramogų ir prekybos centras „Akropolis“, padeda ugdyti/-is vaikų pažinimo, komunikavimo, socialinę, sveikatos saugojimo, meninę kompetencijas/-oms. Pasivaikščiojimams Nemuno pakrantėmis, medžiais apsupta darželio teritorija, skatina vaikų domėjimąsi gamta, ekologija.

Vaiko ir šeimos poreikių tenkinimas

Lopšelyje-darželyje realizuojamos dvi į vaiką, jo individualumą ir poreikius orientuotos ugdymo metodikos – „Gera pradžia“ ir M. Montessori pedagogika. Taikomi vaiko kūrybiškumą puoselėjančios Emilia Regio metodikos elementai.

- Šešiose lopšelio-darželio „Klevelis“ grupėse, vaikams, sergantiems astma ir alergija, sukurta hipoalerginė daiktinė ir ugdomoji aplinka, taikoma speciali mityba.
- Į visas grupes integruojami vaikai, turintys specialiųjų ugdymo/-si poreikių.
- Įstaigoje dirbantys specialistai (logopedas, menų pedagogas, kūno kultūros pedagogai, muzikos pedagogai, socialinis pedagogas, psichologas) teikia įvairiapusę kvalifikuotą pagalbą vaikams, pedagogams, tėvams.
- Vaikams, sergantiems sunkesne alergijos forma, astma, turintiems adaptacinių, elgesio bei emocinių problemų, taikomi meno terapijos elementai.
- Sunkia alerginių susirgimų forma sergantiems vaikams taikoma individuali mityba. Ligos paūmėjimo atveju vaikams teikiama pirmoji medicininė pagalba.
- Ypatingas dėmesys skiriamas gabių muzikai vaikų ugdymui/-si.
- Vaikams, turintiems judėjimo ir padėties sutrikimų, teikiama korekcinė pagalba.
- Ypatingas dėmesys skiriamas specialiosios pedagoginės ir socialinės pagalbos organizavimui ir vykdymui:tėvų (globėjų) auginančių vaikus, sergančius astma ir alergija, konsultavimui; ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų, ugdančių vaikus, sergančius astma ir alergija, konsultavimui.
- Lopšelyje-darželyje vykdoma **prevencinė ugdomoji veikla**: realizuojama tarptautinė socialinių, emocinių sunkumų įveikimo programa „Zipio draugai“; „Socialinių įgūdžių ugdymo prevencinė programa“ (sudaryta įstaigos specialistų ir pedagogų pagal „Ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinių įgūdžių ugdymo programą“ (ŠMM)), vykdomas tęstinis socialiniam ir emociniam vaikų ugdymui/-si skirtas projektas „Draugiška aplinka“. Įstaiga kasmet dalyvauja respublikinėse akcijose „Savaitė be patyčių“, „Tolerancijos diena“; rengia įstaigos projektus „Mėnuo be smurto“, „Smagi dienele darželyje su mama ir tėčiu“.
- **Šeimos ir pedagogų bendradarbiavimas** lopšelyje-darželyje „Klevelis“ grindžiamas aktyvia partneryste, konfidencialumu, tarpusavio pasitikėjimu ir pagalba. Gerbiamos kiekvienos šeimos tradicijos, požiūriai, poreikiai, vertybinės nuostatos.

Pedagogai ir specialistai stengiasi, kad vaikų ugdymas/-sis darželyje rastų tęstinumą namuose: tėvai kviečiami dalyvauti veiklose, akcijose, drauge su vaikais atlikti projektų užduotis ir kt. Tėvai skatinami nebijoti kreiptis ir konsultuotis su įstaigoje dirbančiais socialiniu pedagogu bei psichologu.

Požiūris į vaiką ir jo ugdymą/-si

Ikimokyklinio ugdymo įstaigoje „Klevelis“ kiekvienas vaikas pripažįstamas kaip unikali, besikeičianti, aktyvi individualybė. Jis žaidžia, kaupia patirtį, greitai mokosi, turi savitą pasaulio matymą, kuria savo vertybes, todėl visose situacijose puoselėjamas vaiko orumas, pripažįstama vaiko nuomonė, jo teisė rinktis, spręsti, tartis (Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, 2014). Vadovaujamosi nuostata, jog vaikiškumas yra vertybė, vaikams netaikomi suaugusiems būdingi elgesio standartai. Kuriamos sąlygos vaikų saviraiškai, vaikiškam elgesiui, vaikų kultūrai plėtotis.

Vaikas ugdomas ir ugdomi per visą buvimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje dieną atliepiančias nuostatas:

- ugdymo esmė - vaiko gerovė, visuminis ugdymasis.
- Žaidimas - svarbiausia vaiko socialinį, emocinį ir pažintinį ugdymą skatinanti veikla.
- Vaikai aktyviai mokosi ir pažįsta juos supantį pasaulį tik praktiškai bandydami, tyrinėdami, kurdami, todėl itin skatinamas ugdymas/-is „darant“.
- Vaiko ugdymas/-is yra integralus: fizinio, emocinio, socialinio, pažintinio ugdymosi sritys yra susijusios ir vienodai svarbios.
- Kiekvieno vaiko ugdymosi tempas yra individualus, todėl vaikų pasiekimai įvairiose srityse - skirtingi.
- Vaiko raida yra skatinama, tuomet kai jam keliami ugdymosi iššūkiai yra šiek tiek didesni už jo turimus gebėjimus.

Pedagogų ir specialistų pasirengimas

Visi lopšelyje-darželyje dirbantys ugdytojai (priešmokyklinio ugdymo pedagogai, „Geros pradžios“ ir M. Montessori grupių auklėtojai, muzikos, kūno kultūros, menų pedagogai, logopedas, psichologas, socialinis pedagogas, taip pat administracija) - kompetentingi savo srities žinovai, įgiję aukštąjį arba aukštesnįjį išsilavinimą, pasirengę dirbti su vaikais, sergančiais astma ir/ar alergijomis, nuolat besitobulinantys ir atviri naujovėms. Įstaigoje vyrauja geras mikroklimatas. Bendruomenės narių tarpusavio santykiai – draugiški, tolerantiški, dalykiški.

Vienas iš veiksnių, padedančių pedagogams tobulėti – gerosios patirties sklaida, **bendravimas ir bendradarbiavimas su kitomis institucijomis**. Lopšelis-darželis „Klevelis“ bendradarbiauja su Kauno miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigomis: „Geros pradžios“ metodo centru, lopšeliu-darželiu „Aušrinė“, Kauno M. Montessori mokykla-darželiu, M. Montessori metodo centru „Žiburėlis“, Vilniaus Montessori metodo centru, Klaipėdos darželiu-mokykla „Pabiručiai“; mokyklomis: „Vėtrungės“ pradinė mokykla, VŠĮ M. Montssori pradinė mokykla, Vinco Kudirkos progimnazija, Jono Vytauto Žemaičio vidurinė mokykla, Juozo Naujalio muzikos gimnazija, Kauno berniukų chorinio dainavimo mokykla „Varpelis“, Moksleivių techninės kūrybos

centru; kitomis institucijomis: Kauno pedagogine psichologine tarnyba, Kauno miesto specialiojo ugdymo pagalbos konsultaciniais korekciniais centrais; Kauno pedagogų kvalifikacijos centru, Kauno kolegijos Justino Vienožinskio menų fakulteto Ikimokyklinio ugdymo katedra.

Lopšelio-darželio „Klevelis“ socialinių partnerių tinklas nuolat plečiasi, apima vis daugiau sričių.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Lopšelyje-darželyje „Klevelis“ organizuojant ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymą/-si vadovaujamosi šiais pagrindiniais principais:

- **Humaniškumo.** Pagarbus, tolerantiškas požiūris į vaiką, jo asmenybės unikalumo, pasirinkimo laisvės ir atsakomybės pripažinimas.
- **Demokratiškumo.** Lygiavertė vaiko ir suaugusiojo sąveika - ugdoma kritiškai mąstanti, savarankiška, iniciatyvi, tolerantiška ir kūrybinga asmenybė, gebanti kurti santykius remiantis demokratinėmis vertybėmis.
- **Tęstinumo.** Darnus, natūralus perėjimas nuo vaiko ugdymo/-si šeimoje prie ugdymo/-si grupėje, nuo ankstyvojo/ikimokyklinio prie priešmokyklinio ugdymo/-si, nuo vaiko brandos, pasirengimo mokyklai prie mokymo/-si pirmoje klasėje. Tęstinumo principas realizuojams per glaudžią visų ugdymo/-si proceso dalyvių – vaikų – tėvų – ikimokyklinio/priešmokyklinio/pradinio ugdymo pedagogų sąveiką.
- **Individualizavimo ir diferencijavimo.** Ugdymo turinys pritaikomas kiekvienam vaikui pagal jo individualius ypatumus bei poreikius, ieškoma poveikio priemonių, užtikrinančių kiekvieno vaiko individualių galių plėtotę.
- **Sveikatingumo.** Sveikos gyvensenos įgūdžių ugdymas: kryptingai ir nuosekliai ugdomi alergiškų vaikų savisaugos gebėjimai, padedantys jiems prisitaikyti prie pakitusių būties sąlygų, atpažinti jo sveikatai pavojingus veiksnius ir teisingai pasirinkti sveikatai svarbius ketinimus ir veiklą.
- **Atsinaujinimo.** Atvirumas kaitai ir kritiškas naujo priėmimas: pozityviai ir atvirai žvelgiama į naujoves ir jų diegimą; visapusiškai įvertinamas naujovių poveikis, jų nauda vaikui, pedagogui, ugdymo/-si procesui.

III. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas – atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį bei poreikius, vadovaujantis raidos dėsniniais, padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos,

pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Ikimokyklinio ugdymo uždaviniai:

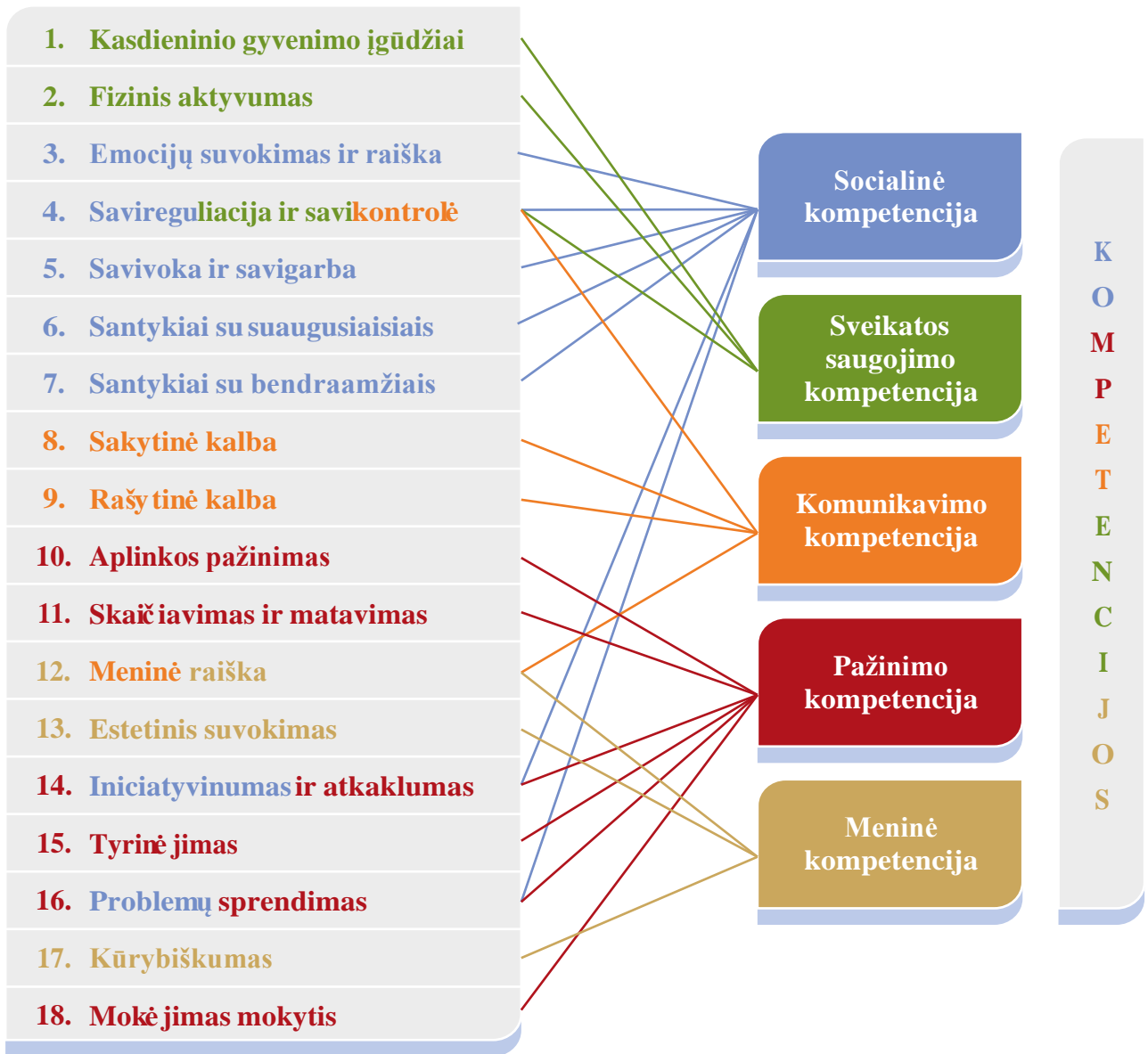
- kūrybiškai taikant ugdymo metodiką „Gera pradžia“, M. Montessori pedagoginę sistemą, Emilia Regio metodikos elementus plėtoti vaiko fizines, socialines, pažinimo, komunikavimo, kūrybines galias;
- per žaidimus, tyrinėjimus, atradimus, patyrimus, kitą veiklą skatinti būti aktyviu, išradingu, savarankišku, mažliu, žingeidžiu;
- drauge su šeima padėti vaikui išmokti pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti, spręsti kasdienes problemas, atsižvelgti į savo ir kitų norus, numatyti veiksmų pasekmes.
- Teikti kvalifikuotą pagalbą vaikams, turintiems specialiųjų poreikių bei jų šeimoms.

IV. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

Ikimokyklinio ugdymo programos turinys sudarytas atsižvelgiant į dabarties ikimokyklinio amžiaus vaikų raidos ypatumus, šiandienos ugdymo/-si tendencijas atliepiančius mokslinius tyrimus bei pedagoginę praktiką.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigoje „Klevelis“ realizuojamos „Geros pradžios“ ir M. Montessori ugdymo metodikos, todėl programų turiniai, vertinant minėtų metodikų savitumus, programoje išdėstyti skirtingomis turinio modeliavimo formomis.

„Geros pradžios“ metodika dirbančiose grupėse, ugdymo turinys modeliuojamas pagal ugdomas vaikų kompetencijas (socialinę, sveikatos, pažinimo, komunikavimo, meninę) ir dėstomas vaikų pasiekimus jungiant į atskirų kompetencijų struktūrą (žr. 1 pav.) bei numatant vaikų ugdymo/-si pasiekimus (1 lentelė).

1 paveikslas. Įgytinų kompetencijų ir pasiekimų ryšys
(pagal Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos, 2015)

Kaip matyti 1 paveiksle, vienos vaiko ugdymosi pasiekimų srities vertybinė nuostata ir esminis gebėjimas yra kelių kompetencijų struktūroje.

M. Montessori metodika dirbančiose grupėse, ugdymo turinys modeliuojamas pagal ugdomas vaikų kompetencijas (socialinę, sveikatos, pažinimo, komunikavimo ir meninę) ir dėstomas jas atskleidžiant per vaiko veiksenas, metodus bei priemones (2 lentelė).

1 lentelė. UGDYMO TURINYS „GEROS PRADŽIOS“ METODIKOS PRINCIPALIS DIRBANČIOSE GRUPĖSE

Kompetencija	Vaiko pasiekimų sritys: vertybinės nuostatos; esminiai gebėjimai	Vaiko ugdymosi pasiekimai
<p>Sveikatos saugojimo kompetencija</p>	<p>Kasdieninio gyvenimo įgūžiai.</p> <p><i>Vertybinė nuostata.</i> Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.</p>	<p>1,5–3 metai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suaugusio padedamas nusirengia ir apsirengia; • suaugusiojo padedamas savarankiškai geria ir valgo; • išreiškia norą į tualetą; • tinkamai laiko stalo įrankius; • pavalgius padėkoja, pristumia kėdutę; • mėgina varstyti raištelius, sagstyti sagas; • naudojami servetėle, nosine; • saugiai elgiasi grupės aplinkoje; • supranta, kokie daiktai, situacijos gali kelti pavojų. <p>3-6 metai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tvarkingai valgo; • teisingai naudojami stalo įrankiais; • kosėdamas, čiaudėdamas, prisidengia burną; • tinkamai naudojami žirkklėmis, peiliu, adata; • savarankiškai apsirengia, nusirengia; • išsiverčia rankovę, sulanksto, pakabina rūbus, • apsiauna, nusiauna batus; • savarankiškai prausiasi, • nusišluosto rankas ir veidą; • savarankiškai susišukuoja; • sagsto sagas, riša, varsto, kabina kabeles, • užtraukia užtrauktuką, atsega ir užsega „žiogelius“; • susitvarko savo darbo vietą, aplinką.

	<p><i>Fizinis aktyvumas.</i></p> <p><i>Vertybinė nuostata.</i> Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.</p> <p><i>Savireguliacija ir savikontrolė.</i></p> <p><i>Vertybinė nuostata.</i> Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.</p>	<p><i>1,5-3 metai:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Suaugusio padedamas lipa laiptais; • žaidžia judrius žaidimus; • spiria kamuolį, išlaikydamas pusiausvyrą; • ridena, meta, gauda kamuolį; • šokinėja ant abiejų kojų; • pralenda pro kliūtis keturpėsčia; • ploja rankomis; • žaidžia pirštukų žaidimus; • imituoja gyvūnų elgseną: šliaužia, ropoja, striksi, krypuoja; • moka atsipalaiduoti. <p><i>3-6 metai:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktyviai juda, geba atsipalaiduoti; • saugiai naudojasi fiziniam judėjimui skirta įranga, priemonėmis, žaislais; • atlieka pratimus su sporto inventoriumi lauke, sporto salėje; • bėgioja keičiant kryptį, tempą; • žaidžia gaudynes su draugais; • šokinėja abiem kojom vietoje, lengvai judant pirmyn; • laipioja pasviromis kopėtėlėmis, gimnastikos sienele; • rungtyniauja estafetėse; • derina kojų ir rankų judesius; • dalyvauja mankštose; • žaidžia orientacinius ir judrius žaidimus, • dalyvauja sveikatos ugdymo akcijose. <p><i>1,5 – 3 metai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Prisitaiko prie pokyčių; • bendrauja su kitais vaikais ir pažįstamais suaugusiais žmonėmis;
--	--	--

	<p><i>Esminis gebėjimas.</i> Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsivardina, geba nusiraminti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • žaidžia žaidimus „greta“ kitų ir netrukdo kitiems žaisti; • pradeda žaisti/dalyvauti bendruose žaidimuose; • atkartoja suaugusiųjų veiksmus; • domisi kitų vaikų žaislais; • atsargiai elgiasi prie nepažįstamų žmonių; • laukia savo eilės; • pradeda valdyti emocijas, jausmus reikšti mimika, žodžiais, bet ne veiksmais; • pradeda žaisti kūrybinius vaidmeninius (režisierinius, siužetinius-vaidmeninius) žaidimus; • tvarko savo daiktus, žaislus. <p>3-6 metai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kultūringai pasisveikina, kreipiasi, atsiprašo, sprendžia ginčus, prasilenkia iš nugaros ir priekio, įsiterpia į pokalbį, vaišina; • primenant ir savarankiškai laikosi žaidimų ir tvarkos taisyklių; • pasiūlo paties sugalvotus konflikto sprendimo būdus, bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio; • ieško pagalbos stresinėje situacijoje; • jausmus reiškia mimika, žodžiais, bet ne veiksmais; • drauge su auklėtoja kuria elgesio grupėje taisykles; • laikosi žaidimo ir vaidmenų taisyklių.
<p>Socialinė kompetencija</p>	<p>Emocijų suvokimas ir raiška.</p> <p><i>Vertybinių nuostatų.</i> Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Atpažįsta bei įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus</p>	<p>1,5–3 metai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žino savo vardą; • atpažįsta save veidrodyje, nuotraukose; • atsiliepia, pašaukus vardu; • pastebi ir reaguoja į ryškiausias kitų emocijas, • pradeda atlikti spontaniškus ar inicijuotus vaidmenis, atkartoti matytas emocijas; • pagrindines emocijas pavadina žodžiais; • pradeda vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus.

	<p>(užjaučia, padeda).</p> <p>Saviregulaicija ir savikontrolė.</p> <p><i>Vertybinė nuostata.</i> Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.</p> <p>Savivoka ir savigarba.</p> <p><i>Vertybinė nuostata.</i> Save vertina teigiamai.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad</p>	<p>3-6 metai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skiria gerus ir blogus įpročius; • pagal išraiškas skiria ir įvardija pagrindines emocijas; • kūno kalba pavaizduoja liūdną, linksmą, piktą; • atpažįsta bei pavadina savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo; • atranda knygų, filmų veikėjų emocines išraiškas, skiria blogus ir gerus poelgius; • pakomentuoja skirtingas emocijas sukėlusias situacijas bei priežastis; • pastebi nusiminusį ir stengiasi jam padėti; • pradeda kalbėtis apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi liūdnas piktas. <p>1,5 – 3 metai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nusiramina suaugusiojo kalbinamas; • pašaukia auklėtoją, greta jos jaučiasi saugiu; • reaguodamas į auklėtojos veido išraišką, balso intonaciją, žodžius pradeda valdyti savo emocijų raišką, veiksmus; • išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus; • bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų. <p>3-6 metai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pradeda valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą; • laikosi grupės, žaidimo taisyklių; • moka nusiraminti; • žino kelis konfliktų sprendimo; • suvaldo savo pyktį. <p>1,5 – 3 metai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktais; • pasako, kas yra – berniukas ar mergaitė; • pasako, kaip jaučiasi, ko nori.
--	--	---

	<p>yra berniukas / mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.</p> <p><i>Santykiai su bendraamžiais.</i></p> <p><i>Vertybinė nuostata.</i> Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.</p> <p><i>Santykiai su suaugusiais.</i></p> <p><i>Vertybinė nuostata.</i> Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.</p>	<p><i>3-6 metai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą; • jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys; • save apibūdina, nusakydamas fizines ir elgesio savybes; • žino savo tautybę; • save ir savo gebėjimus vertina teigiamai; • pastebi ir rodo kitiems palankumo ženklus. <p><i>1,5-3 metai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia „greta“ kitų vaikų; • ieško bendraamžių draugijos; • reiškia teises į savo daiktus, žaislus; • trumpam įsitraukia į bendrą vaikų žaidimą (laikinos sąveikos etapas). <p><i>3-6 metai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kuria bendrus žaidimus su kitais vaikais; • mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus; • stengiasi suprasti kita kalba kalbančio vaiko sumanymus; • tariasi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų; • palaukia savo eilės; dalijasi žaislais; • priima kompromisinį pasiūlymą žaidime; • paliko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku; • supranta savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems <p><i>1,5-3 metai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Atsiskiria nuo tėvų; • rodo prierašumą auklėtojais;
--	---	--

	<p><i>Esminis gebėjimas.</i> Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiaisiais.</p> <p><i>Iniciatyvumas ir atkaklumas.</i></p> <p><i>Vertybinė nuostata.</i> Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.</p> <p><i>Problemų sprendimas.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • atpažįsta suaugusiojo emocijas, vykdo suprantamus prašymus; • drauge su suaugusiuoju drąsiai išbando ką nors nauja; • mėgdžioja, suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas; • ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai auklėtojas yra šalia. <p><i>3-6 metai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Jaučiasi saugus: guodžiasi, kalbasi, klausia, tariasi su auklėtoja; • laikosi suaugusiųjų nustatytos tvarkos; • atsiklausia, derasi, pasako, kaip pasielgė kitas; • geranoriškai, mandagiai, noriai bendrauja su suaugusiaisiais; • paaiškina, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, • žino, į ką galima kreiptis pagalbos nutikus nelaimei. <p><i>1,5–3 metai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Veiksmis ir atskirais žodžiais reiškia norus; • pats keičia veiklą, savarankiškai renkasi daiktus žaidimui; • sugalvoja būdus, kaip pasiekti norimą daiktą; • išbando suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą; • reiškia norus ir prieštarauja: „ne“. <p><i>3-6 metai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Noriai įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą (individualią, grupei ar visai vaikų grupei); • veikia susitelkęs, išradingai, savaip, savarankiškai; • inicijuoja veiklas, žaidimus; • savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje. <p><i>1,5-3 metai</i></p>
--	---	--

	<p><i>Vertybinė nuostata.</i> Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Susidūręs su kliūtimi, išbando jau žinomus veikimo būdus; • drąsiai imasi naujos veiklos, bando ją atlikti savarankiškai; • nepavykus - prašo suaugusiojo pagalbos. <p>3-6 metai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samprotauja ir bando įveikti sutiktus sunkumus; • atpažįsta problemas ir ieško tinkamų sprendimų; • tariasi su kitais, siūlo ir priima pagalbą.
<p>Komunikavimo kompetencija</p>	<p>Savireguliacija ir savikontrolė.</p> <p><i>Vertybinė nuostata.</i> Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.</p> <p>Sakytinė kalba.</p> <p><i>Vertybinė nuostata.</i> Nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.</p>	<p>1,5–3 metai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kviečia suaugusįjį; • pradeda valdyti savo emocijų raišką reaguodamas į suaugusiojo veido išraišką; balso intonaciją, žodžius. <p>3-6 metai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kalbos pagalba sutelkia dėmesį, kontroliuoja elgesį; • taiko skirtingus konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus; • bando laikytis prašymų ir susitarimų. <p>1,5 – 3 metai</p> <p><i>Klausymas:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą; • supranta žaidinimus, eilėraštkus, pasakas, pasakojimus, su dienvakarė susijusius paaiškinimus, prašymus, paprastus klausimus; • mokosi paprastų naujų žodžių; • supranta du vienas po kito išsakomus prašymus, kvietimus; • klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių, naujų žodžių.

		<p><i>Kalbėjimas.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dalyvauja pokalbiuose; • mėgdžiojimu, žodelių pakartojimais, veiksmais, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose; • dviejų trijų žodžių sakiniais kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori; • suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius; • sako „ačiū“, „prašau“; • domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, kalba apie juos; • vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus; • žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį; • deklamuoja eilėraštkus, užbaigia žinomas pasakas, eilėraščius. <p>3-6 metai</p> <p><i>Klausymas.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų kūrininių literatūrine kalba; • išklauso ir reaguoja ką sako draugas, suaugęs; • klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia; • laikosi elementarių kalbinio etiketo normų; • žaidžia garsais, kuria naujus žodžius; klausosi įvairaus turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių) apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius, klausosi gyvai, įrašų; • supranta, kad yra kalbama skirtingomis kalbomis; • klausosi draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų bendrine kalba ir tarpe; • supranta pajuokavimus, keletą kitos kalbos žodžių. <p><i>Kalbėjimas.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Pasakoja apie tai, ką mato ir matė, girdi ir girdėjo, ką sužinojo, suprato; • vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius; • taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių garsų; • deklamuoja trumpus eilėraščius;
--	--	---

	<p><i>Rašytinė kalba.</i></p> <p><i>Vertybinė nuostata.</i> Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • atkartoja trumpas pasakas ar apsakymus; • kalbėdamas žiūri į akis; • pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus; • seka ir kuria pasakas, istorijas, eilėraštkus, inscenizuoja. • bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju; • kalba planuoja veiklos eigą; • kalba taisyklingais sudėtingais sakiniais, vartoja pagrindines kalbos dalis; išgirsta žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtingą reikšmę; • komentuoja meno kūrinius, atpasakoja pasakas, padavimus, apsakymus, matytus ir girdėtus per įvairias skaitmenines laikmenas (TV, DVD, CD); • kuria ir pasakoja įvairius tekstus, mįsles, humoristines istorijas, deklamuoja savo sukurtus kūrinius; • žaidžia prasmingais ir beprasmyiais žodžiais, bando juokauti, kalba „ateivių“ kalbomis, „užsienio“ kalbomis; • keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonacijas ir kt. <p><i>1,5 – 3 metai</i></p> <p><i>Skaitymas.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius; • atpažįsta mėgstamas knygeles; • mėgsta klausyti skaitymo; • tyrinėja raides, žodžius, simbolius; • pradeda pažinti aplinkoje esančius simbolius (raides, skaitmenis). <p><i>Rašymas.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Įvairiomis rašymo priemonėmis i brauko, kraigloja popieriaus lape: spontaniškai, vertikaliomis, horizontaliomis linijomis. <p><i>3-6 metai</i></p>
--	---	---

	<p>Meninė raiška.</p> <p><i>Vertybinė nuostata.</i> Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.</p>	<p><i>Skaitymas.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Domisi skaitymu: vaizduoja, kad skaito knygą, skaito knygelių paveikslėlius; įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus; • domisi abėcėlės raidėmis; • manipuliuoja raidėmis įvairioje veikloje; • supranta aplinkoje matomų spausdintų žodžių prasmę; • domisi knygomis, rašytiniais tekstais; • žino keliolika abėcėlės raidžių. <p><i>Rašymas.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Domisi spausdiniais (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.); • kopijuoja raides, nesudėtingus žodžius; • „ilustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus, iliustracijose parašydamas nukopijuotas raides, žodžius; • kuria ir gamina rankų darbo knygeles su elementariais nukopijuotais sakiniais, žodžiais, raidėmis; • braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus; • bando rašyti raides (planšetiniame kompiuteryje rašo savo vardą, trumpus žodelius.); • skaito gatvėje matomus užrašus; • spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius; • piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus; • supranta rašymo tikslus. <p>1,5 – 3 metai</p> <p><i>Muzika, šokis.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mėgdžioja suaugusiųjų balso intonacijas; • emocionaliai atliepia klausomus kūrinis; • drauge su pedagogais žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja judesiais. <p><i>Žaidinimai, vaidyba.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Judesiais ir veiksmais (pamojuoja, apkabina) reiškia jausmus ir norus;
--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> • kalba apie tai, ką daro; • reiškia spontaniškai kilusias emocijas. <p><i>Vizualinė raiška:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Piešdamas, spauduodamas, tapydamas, lipdydamas, konstruodamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu. <p>3-6 metai</p> <p><i>Muzika, šokis.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Drauge su kitais dainuoja trumpas, aiškaus ritmo, siauro diapazono, laipsniškos melodinės slinkties autorines ir liaudies dainas; • tyrinėja savo balso galimybes (dainuoja garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau); • savais žodžiais išsako kilusius įspūdžius; • intonuoja artikuliuoja (aiškiai tartia balsius, priebalsius, dvibalsius); • šoka sukamuosius (kai sukamasi poroje) ratelius; • dainuoja dainas a cappella ar su instrumentiniu pritarimu; • tyrinėja balso skambėjimo ypatumus dainuojant su žodžiais ir be jų. <p><i>Žaidimai, vaidyba.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kuria dialogą tarp veikėjų; • perteikia veikėją vaizduojančius judesius, veiksmus; • siužetus plėtoja dialogu keisdamas balso intonacijas; • išreiškia savo norus, jausmus, mintis, baimes; • improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocines būsenas. <p><i>Vizualinė raiška.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliacija, mimika; • emocijas, patirtį, įspūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais; • objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, o tokius, ką apie juos žino; • kuria bendrus dailės darbus.
--	--	---

<p>Pažinimo kompetencija</p>	<p><i>Aplinkos pažinimas.</i> <i>Vertybinė nuostata.</i> Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.</p> <p><i>Skaičiavimas ir matavimas.</i> <i>Vertybinė nuostata.</i> Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradedą suvokti laiko tėkmę ir trukmę.</p>	<p><i>1,5 - 3 metai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta artimus žmones, artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje; • skiria atskirus gamtos reiškinius; • pasako savo ir savo šeimos narių vardus; • prižiūri augalus ar gyvūnus. <p><i>3 - 6 metai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus; • pasako gyvūnų ir augalų požymius; • pasakoja apie savo šeimą, gimtąjį miestą; • savarankiškai orientuojasi darželio aplinkoje; • atranda buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokosi jais naudotis; • domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais. <p><i>1,5 - 3 metai</i></p> <p><i>Ugdymo sritys: kiekis, dydis, forma, erdvė, laikas, temperetūra, spalva.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vartoja kiekio sąvokas vienas, du, daug; • supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje; • tapatina daiktus pagal formą, dydį. • rikiuoja daiktus į eilę; • suranda tokios pat spalvos daiktus; • vartoja dydžių sąvokas: didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas, toks pat – ne toks, kitoks, vienodi, skirtingi ir pan. <p><i>3-6 metai</i></p> <p><i>Ugdymo sritys: kiekis, dydis, forma, svoris, erdvė, laikas, temperetūra, spalva.</i></p>
-------------------------------------	---	---

	<p><i>Iniciatyvumas ir atkaklumas.</i> <i>Vertybinė nuostata.</i> Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skaičiuoja daiktus kiekiniais skaitvardžiais; dalina daiktus į grupes; • pradeda vartoti kelintinius skaitvardžius (pirmas, antras...); • atpažįsta ir pavadina skirtingų formų daiktus; • pastabi, skiria, pavadina erdvės ir plokštumos kūnus; • pavadina ir lygina ir skirtingų dydžių daiktus (ilgis, storis, aukštis, plotis, svoris); • orientuojasi erdvėje pagal tris krypties poras (priešais-už; kairė-dešinė, biršus-apačia) savo kūno ir kito kūno atžvilgiu; • skaičiuoja (bent 5-10 ribose, atsižvelgiant į vaiko amžių, patirtį); • skiria spalvas ir vartoja daiktų spalvas apibendrinančias sąvokas (vienspalvis, dviejų spalvų); • dėlioja daiktus didėjimo/mažėjimo tvarka ir vartoja tai paaiškinančias sąvokas; • dalina į dvi, keturias lygias dalis, vartoja sąvokas pusė, ketvirtadalis; • skiria ir vartoja laiko sąvokas: metų laikus; paros dalis; šiandien, vakar, rytoj ir pan.; • naudojami sąlyginiais matais (savo pėda, sprindžiu, trečiu daiktu); • atranda skystų ir birių kūnų matavimą. <p><i>1,5-3 metai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Pats pasirenka daiktus žaidimui; su jais žaidžia; • atkakliai bando atlikti naują veiksmą; • modeliuoja kelis judesius ar veiksmus į vieną seką; • išbando pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą; • ekspresyviai reiškia savo norus, sako „ne“. <p><i>3-6 metai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Pasirenka ir kurį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais; • įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą; • veiklas atlieka susitelkęs, išradingai, savaip, savarankiškai; • savarankiškai bando įveikti kliūtis, nepasisekus - įtraukti bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusįjį.
--	---	--

	<p><i>Tyrinėjimas.</i></p> <p><i>Vertybinė nuostata.</i> Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</p> <p><i>Problemų sprendimas.</i></p> <p><i>Vertybinė nuostata.</i> Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.</p>	<p><i>1,5 - 3 metai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Išbando naujus žaislus ar daiktus; • domisi, kas vyksta aplinkui; • rodo ką pavyko padaryti; • atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis. <p><i>3-6 metai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Tyrinėja, išbando daiktus bei medžiagas; • suvokia daikto padarymo ir paskirties ryšį; • žino akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes; • domisi aplinka, mėgsta stebėti, atlieka paprastus bandymus, tyrinėja, iš kokių medžiagų padaryti daiktai, kur jie naudojami; • samprotauja apie tai, ką atrado; • domisi istoriniais, geografiniais aspektais (pvz.: kaip seniau gyveno žmonės); • lygina, grupuoja daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus. <p><i>1,5-3 metai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Drąsiai bando jau žinomus problemų sprendimo būdus; • nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūties, prašo pagalbos. <p><i>3-6 metai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vertina kliūties sudėtingumą; • bando naujai sugalvotus veikimo būdus; • pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes; • tariasi su kitais.
--	--	--

	<p><i>Mokėjimas mokytis.</i></p> <p><i>Vertybinė nuostata.</i> Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, sprenddamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.</p>	<p><i>1,5-3 metai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nori naujų išpūdžių; • stebi ir mėgdžioja, klausia; • modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus; • džiaugiasi tuo, ko išmoko. <p><i>3-6 metai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mėgsta kūrybiškai žaisti; • drąsiai spėja, bando, klįsta ir taiso klaidas; • planuoja, ką darys toliau; • rodo iniciatyvą, siūlo idėjas; • atsakymų į klausimus ieško įvairiuose šaltiniuose, pvz., enciklopedijose, žinyuose; • siūlo ir jungia idėjas bei strategijas joms įgyvendinti; • pasako, ką jau išmoko, ko dar mokosi, paaiškina, kaip mokėsi, kaip mokysis toliau.
<p><i>Meninė kompetencija</i></p>	<p><i>Meninė raiška.</i></p> <p><i>Vertybinė nuostata.</i> Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Spontaniškai ir savitai reiškia išpūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.</p>	<p><i>1,5-3 metai</i></p> <p><i>Muzika, šokis.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi <i>muzikos</i> ir aplinkos garsų; • ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina ir pan.; • žaidžia muzikinius žaidimus; • kuria, dainuoja vieno aukščio tonu savitus žodžius; • groja vaikiškais instrumentais ir daiktais. <p><i>Žaidimai, vaidyba.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas; • jausmus, norus rodo judesiais ir veiksmais (pamojuoja, apkabina). <p><i>Vizualinė raiška.</i></p>

	<p><i>Estetinis suvokimas.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Spontaniškai keverzoja; • džiaugiasi dailės priemonės paliekamu pėdsaku ir patiriamais jutimais; • eksperimentuoja įvairiomis dailės priemonėmis. <p>3-6 metai</p> <p><i>Muzika, šokis.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dainuoja trumpas, aiškaus ritmo, dainas; • Improvizuoja skanduodamas, plodamas, trepsėdamas, stuksendamas, spontaniškai kuria ritminius, melodinius motyvus savo vardui, žodžiams; • reaguodamas į muziką improvizuotai judesių seką; • šokiu perteikia muzikos ar pasirinktą nuotaiką. <p><i>Žaidimai, vaidyba.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus; • išraiškingai intonuoja. Žaisdamas atsipalaiduoja; • kuria ar savaip perteikia kelis veikėją vaizduojančius judesius, veiksmus, spontaniškai reiškia emocijas; • vaidina stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinius ir fantastinius siužetus; • kuria ištisas žaidimo aplinkas; • perteiktia veikėjų nuotaikas; • atkuria matytų situacijų fragmentus. <p><i>Vizualinė raiška.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kuria spontaniškai ir pagal išankstinį sumanymą; • kūrybos procesą palydi pasakojimu; • kuria koliažus, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas; • kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus; • eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis. <p>1,5-3 metai</p>
--	------------------------------------	---

<p><i>Vertybinių nuostata.</i> Domisi, gėrisi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, išpūdžiais.</p> <p>Kūrybiškumas.</p> <p><i>Vertybinių nuostata.</i> Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Savitai reiškia savo išpūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skirtingai reaguoja girdėdamas besikeičiančių intonacijų suaugusiojo kalbinimą, muzikos garsus, vaizdus; • mėgdžioja tai, kas patinka; • atpažįsta ir emociškai reaguoja girdėtus muzikos, dailės kūrinius, knygių iliustracijas, žaislus. <p>3-6 metai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Džiaugiasi menine veikla; • gėrisi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais; • dalijasi išpūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo; • stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti; • palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą. <p>1,5-3 metai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Domisi naujais daiktai; • atranda naujus veiksmus, naujus dalykus aplinkoje; • įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma; atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus. <p>3-6 metai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ižvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinių savybes; • pasitelkia vaizduotę žaisdamas, pasakodamas, judėdamas; • klausinėja, aiškindamasis nežinomus dalykus; • neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones; • sugalvoja, keičia, pertvarko idėjas; • džiaugiasi veikimo procesu ir rezultatu; • diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja; • drąsiai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip.
---	---

UGDYMO TURINYS M. MONTESSORI METODIKOS PRINCIP AIS DIRBANČIOSE GRUPĖSE

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

3-6 metų vaikams

2 lentelė

Vaiko gebėjimai	Vaiko veiksenos	Metodai ir priemonės
<p>Geba bendrauti, kalba bei kitais būdais išreiškia save</p>	<p>Verbaline ir neverbaline kalba pasakoja draugams, mokytojui patirtus nuotykius įspūdžius, išsako jausmus, atskleidžia savo džiaugsmą, liūdesį, užuojautą.</p> <p>Žaidžiant, išskylaujant kalbasi ar kitaip išreiškia save, geba išsakyti savo norus ir nuomonę, drįsta klausti, domisi aplinka.</p> <p>Pasakoja apie grožinės literatūros kūrinį, atpasakoja matyto piešinio, spektaklio vaizdus, seka pasakas draugams, deklamuoja, žaidžia kalbos žaidimus, dėlioja kortelių su paveikslėliais rinkinius.</p>	<p><i>Kalba ir bendravimas</i> (Individualus darbas ir veikla grupelėmis). Parengta kalbinė aplinka, kurioje vaikas gali savarankiškai lavinti ir turtinti kalbą, sisteminti, klasifikuoti, įprasinti ir įtvirtinti turimas žinias. Suteiktos galimybės klausytis gimtosios kalbos garsų tarimo, pajauti kalbai būdingą melodiją, tarmę, ugdyti kalbinį mąstymą.</p> <p>Pokalbiai įvairiomis temomis, kalba, mimika, judesiais, įvairiomis intonacijomis išreiškiamos emocijos, išgyvenimai.</p> <p>Garsų žaidimai.</p> <p>Žodyno turtinimo ir klasifikavimo kortelių rinkiniai: aplinkos daiktai, augalai, gyvūnai, įvairūs reiškiniai. Specialios kortelės, užduotys ir pratimai.</p>
<p>Domisi skaitymu ir rašymu, domisi knygelėmis ir naujomis technologijų priemonėmis</p>	<p>Piešia vertikalias ir horizontalias linijas ar keverzones (iš kairės į dešinę ir iš aukštai žemyn).</p> <p>Parašo raidžių elementus, jais margina lapą, kopijuoja raides ir žodžius.</p> <p>Varto knygeles, dėlioja paveikslėlius, didelį dėmesį skiria plakatams, užrašams, atpasakoja paveikslėlių siužetus, aiškinasi žodžių reikšmes, įsimena daiktų pavadinimus, atkartoja garsus, bando jungti raides ir skaityti.</p>	<p>Rašymas (pagal sugebėjimus). Sudarytos prielaidos rašytinės kalbos įvairių stilių mokymuisi. Siūlomos priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Metaliniai intarpai. - Šiurkščios raidės, I, II, III kilnojantieji raidynai. <p><i>Skaitymas</i> (vaikui pageidaujant) Grupėse įrengtos bibliotekėlės, sudarytos galimybės girdėti ir naudotis lietuvių liaudies kūryba, patrauklūs paveikslėliai ir kortelės su užrašais skatina vaikus patirti skaitymo ir rašymo džiaugsmą. Organizuojamos ekskursijos į viešąją vaikų biblioteką, į vaikų literatūros muziejų, lankomasi teatruose, organizuojami šeimų talentų konkursai.</p>

	<p>Drąsiai naudojasi bibliotekėle, varto knygas, ieško jiems reikiamos ir įdomios informacijos, pasakoja pagal iliustracijas, kuria savas istorijas, atlieka sudėtingesnius pratimus, atpažįsta besikartojančius simbolius, bando skaityti ne tik žodžius, bet ir nesudėtingus sakinius.</p>	<p>Priemonės paprastų, nesudėtingų žodžių skaitymui. Naudojant mažus daiktus ir jų užrašus, įvardinant aplinkoje esančius daiktus ir jų užrašus, derinimo kortelių skaitymas ir jų klasifikacija, grupėje esančių priemonių užrašų skaitymas, skaitymas naudojant paveikslėlį su užrašu. Knygelių skaitymas: paveikslėlis - raidė, paveikslėlis – pavadinimas.</p> <p>Priemonės sudėtingesnių žodžių skaitymui. (turinčių dvibalsius, mišriuosius dvigarsius, ilguosius balsius ar nosines raides):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naudojant vieną žodį ar vieną paveikslėlį, naudojant mažus daiktus, daiktų muliažus ir užrašų korteles, skaitymas naudojant daiktus iš aplinkos ir jų užrašus, skaitymas naudojant paveikslėlį ir jį atitinkantį sakinį. <p>Knygelių skaitymas: paveikslėlis – sakiny.</p> <p>Žodžio ir sakinio dalių funkcijos. Kalbos dalių funkcijos.</p> <ul style="list-style-type: none"> - (veikla ir priemonės pateikiami pačiam vaikui prašant pagal jo poreikius, galimybes ir gebėjimus). <p>Parengtos priemonės gabiems vaikams, turintiems polinkį kalbai.</p>
--	--	---

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA

3 – 6 metų vaikams

Vaiko gebėjimai	Vaiko veiksenos	Metodai ir priemonės
Geba mandagiai bendrauti, supranta kito savijauta ir atlieka savitvarkos pratimus	Kiekvienas vaikas pagal savo prigimtį ir potencines galias, domisi ir tyrinėja aplinką, bendrauja su greta esančiais vaikais, dalyvauja bendraamžių pokalbiuose ir žaidimuose. Vaikas tariasi dėl taisyklių ir stengiasi jų laikytis. Kviečia žaisti ne tik geriausius draugus, bet ir silpnesnius ar mažesnius. Tinkamai išaiškina jiems žaidimo taisykles, dalijasi, vertina kitų dėmesį. Geba išklaudyti kitų nuomonę ir ją gerbti. Įvairių veiklų metu mokosi laikyti šeimos ir darželio tradicijų, papročių. Vaikai keičiasi	Veikla organizuojama bendravimo ir bendradarbiavimo bei pagarbos principu, siekiant kiekvienam išugdyti savarankiškumą, pasitikėjimą savimi, įgyti vidinę drausmę bei inteligenciją. <ul style="list-style-type: none"> - Organizuojamos ekskursijos po rajoną, aplankomi parkai, muziejai, iš anksto suderinus su vaikų tėveliais, keliaujama į jų dirbtuves, lankomasi viešose vietose. Vyksta aptarimai ir diskusijos. - Siūlomi praktinio gyvenimo įgūdžių pratimai: paruošiamieji, savęs apžiūrėjimo, aplinkos priežiūros ir mandagumo pratimai. <p><i>Paruošiamieji pratimai:</i> tylus durų atidarymas ir uždarymas, kilimėlio išvyniojimas – suvyniojimas,</p>

	<p>informacija ir mintimis, daro išvadas, siūlo sprendimus. Reikalui esant, padeda draugui, moka išspręsti konflikcinę situaciją. Įgyja sąmoningą savarankiškumą, geba kontroliuoti ir koordinuoti judesius, sukaupti dėmesį. Laipsniškai pereina nuo paprastos iki sudėtingesnės veiklos, išsiugdo valią, savitvarkos įpročius, atlieka praktinius gyvenimo įgūdžių lavinimo pratimus.</p>	<p>kilimėlio nešimas, mokymas naudotis žirkėmis ir kt. aštriais daiktais, burių medžiagų pilstymas, vandens ir smėlio pilstymas, sėmimas šaukštu ir ašotėliu, įvairių daiktų padėkle nešimas, vietos veiklai pasirinkimas.</p> <p><i>Savęs apžiūrėjimo pratimai:</i> Savarankiškas apsirengimas, rankų plovimas, šukavimasis ir kasų pinimas, nagų priežiūra, batukų ir apsiausto valymas.</p> <p><i>Aplinkos priežiūros pratimai:</i> stalo šluostymas, stalo plovimas, stalo serviravimas, servetėlių lankstymas, puokščių komponavimas, metalo blizginimas, šlavimas, dulkių šluostymas, skalbimas.</p> <p><i>Mandagumo pratimai:</i> pasisveikinimas, gražus elgesys ir valgymas prie stalo, padėkojimas, atsiprašymas, kreipimasis, elgesys kosint, nosies nusivalymas.</p>
<p>Žino svarbią asmeninę informaciją ir geba pasakyti kitiems</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Suvokia save per įvairią veiklą, padedančią įvertinti gebėjimus. Pasako savo vardą, pavardę, lytį, kiek metų, kuo domisi, ką mėgsta. Jaučiasi esąs saugus, šeimos ir grupės narys, jei geba pasako ar kitu būdu išreiškia savo nuomonę ir atsižvelgia į kitų pageidavimus. Žino grupės ir šeimos kasdienybę, šventes, supranta laisvės ir drausmės santykį. 	<ul style="list-style-type: none"> - Siūloma kaupti medžiagą apie save, savo šeimą ir artimuosius iš prieinamų nesudėtingų informacijos šaltinių (žaidimai, paveikslėliai, nuotraukos, stebėjimai, pokalbiai ir kt.). Siūloma medžiaga kūrybinei veiklai, savęs identifikavimui. Išbandomos visos prieinamos raiškos priemonės ir galimybės. Naudojami kompiuteriai ir simboliai. - Siekiant palengvinti vaikams susivokti aplinkoje, numatytos ir įgyvendinamos savigarbos ugdymo strategijos. Aptariama elgesio, išvaizdos, gebėjimų, veiksnių įvairovė. Vaikai skatinami suprasti, kad kiekvienas žmogus yra unikalus ir nepakartojamas. Kalbama su vaikais apie augimą, apie kūno galimybes, apie įvairiausių skirtumus. Padedama vaikams išsiaiškinti jų poreikius.
<p>Orientuojasi įprastoje aplinkoje, priima sprendimus, turi socialiai priimtus</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Domisi aplinkinių žmonių socialiniais vaidmenimis, jų tarpusavio santykiais, kasdiene veikla, pareigomis, interesais. Tyrinėja kuo žmonės panašūs ir kuo skiriasi. Renkasi jam patrauklias veiksenas, pvz.: 	<ul style="list-style-type: none"> - Jaukiai ir estetiškai sukurta darželio aplinka, gausus įvairių veiksnių pasirinkimas: pagal vaikų prigimtį, individualius poreikius, patirtį ir galimybes, išugdo saugumo jausmą. Stengiamasi modeliuoti ir interpretuoti situacijas įvairioje vaikų veikloje, vis naujai sudominant.

tikslus.	<ul style="list-style-type: none"> - aš – būsimas mokinys; - aš su tavim draugauju; - mano pažįstami žmonės (šeima, kaimynai, draugai); - mano tėvynė. <p>Vaikas aktyviai siūlo savo idėjas ir sprendimo būdus. Ramdamasis savo socialiniais įgūdžiais ir charakterio ypatybėmis, vaikas stebi kitų veiklą, pats įsijungia į žaidimą arba pakviečia draugą žaisti. Gali kitiems atskleisti paslaptį ar pasakyti apie iškilusius sunkumus. Vaikas užsiima jam patrauklia veikla, kurią pasiūlo tėvai (globėjai) ar auklėtoja. Adaptacijos laikotarpiu žaidžia su iš namų atsineštu mėgiamu žaislu ar daiktu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Grupėje kuriama namų atmosfera. Adaptacijos laikotarpiu, vaikas pratinamas grupėje būti kartu su tėvais (globėjais). Vaikai skatinami rūpintis naujai atvykusiu į darželį draugu. Su vaiku bendraujama individualiai, stebimos vaiko nuotaikos, stengiamasi įgyti vaiko pasitikėjimą. Siūlomos žaidybinės individualios ir bendros veiklos. Grupės elgesio taisyklės skatina vaikus gerbti kitų žmonių teises, domėtis kitais, padrašinti kitus, norėti dalintis labiau nei „O kiek aš gausiu“, bendradarbiauti ir būti tolerantišku kitiems. - Organizuojamos ekskursijos, išvykos į gamtą. Vaikai supažindinami su juos supančia aplinka. - Vykdomi projektai, aptariamos matytos socialinės situacijos: parduotuvėje, muziejuje, gatvėje, darželyje, tėvų darbovietėje, parke ir t.t. - Organizuojamas individualus specialistų darbas su vaikais, turinčiais įvairias negales.
----------	---	---

SVEIKATOS KOMPETENCIJA

3–6 metų vaikams

Vaiko gebėjimai	Vaiko veiksenos	Metodai ir priemonės
Rūpinasi savo ir kitų sveikata bei saugumu, vengia pavojingų vietų ir daiktų	<ul style="list-style-type: none"> - Vaikas supranta savo ir kitų sveikatos tausojimo svarbą, geba įvertinti savo fizinės galimybes, gerbia kitų pasirinkimą, pastebi silpnesnį ir žino, kad žmonės būna sveiki ir sergantys ir kad jiems reikalinga pagalba. Vaikas jaučiasi saugus, nes žino, kad visada bus išklaustas ir suprastas. Vengia pavojingų daiktų, moka elgtis gatvėje, kieme, atsakingas ir atsargus sporto aikštelėje. Laikosi asmens higienos normų. Piešiniuose ir kt. veikloje vaikas geba atskleisti savo išgyvenimus ir nuotaikas. Moka įvardinti ir parodyti savo kūno dalis. Pagal savo galias domisi aplinka, turi 	<ul style="list-style-type: none"> - Organizuojamos sveikatos dienos, sporto šventės, sporto pramogos ir judriųjų žaidimų popietės, atliekami sporto pratimai. - Keliaujama į gamtą stebėti gamtos reiškinių ir visuomenės gyvenimo ypatumų. Išvykose perteikiamos gamtosaugos ir ekologijos žinios. - Darželio teritorijoje įrengtos saugios priemonės laipiojimui, čiuožimui, kabėjimui. Kiemas apželdintas žole, įrengti dviračių takai. Taikomos įvairios sveikatos stiprinimo priemonės: kasdieniai pasivaikščiojimai, vandens ir smėlio lietimio procedūros, akmenėlių takas, atsipalaidavimo pratimai, ėjimo linija ir tylos pratimai. Einant linija siūloma nešti įvairius daiktus: varpelius, gėles, žvakeles, ant galvos vainikėlius.

	elementarų supratimą apie judėjimo naudą, bėga, šokuoja, šliaužia, mėto kamuolį, jį ridena, koordinuoja judesius.	
Sąmoningai tobulina judėjimo įgūdžius, valdo savo kūną, nuotaikas geba išreikšti judesiu.	- Kartojant tinkamus pratimus vaikas pradeda jausti save, susikaupti, įsiklausyti į jausmus, pojūčius, suvaldyti savo kūną.	- Atliekami judesio ir judėjimo pratimai: veikla ir judesiai visose aplinkos srityse, judesio tobulinimas ant linijos, pagrindinių judesių lavinimas lauke ir grupėje. <i>Veikla ir judesiai visose aplinkos srityse:</i> Praktinio gyvenimo įgūdžių pratimai, muzika, pasaulio, gamtos ir aplinkos pažinimas. <i>Judesio tobulinimas ant linijos:</i> pusiausvyros pratimai, daiktų nešimas, judesiai su daina ir ritmo pajautimas, tylos ir atsipalaidavimo pratimai. <i>Pagrindinių judesių lavinimas lauke ir grupėje:</i> Prasmingi judesiai naudojant sporto inventorių ir priemones, judrūs žaidimai, ekskursijos, pasivaikščiojimai.

MENINĖ KOMPETENCIJA

3 – 6 metų vaikams

Vaiko gebėjimai	Vaiko veiksenos	Metodai ir priemonės
Dailė Dailės priemonėmis ir medžiagomis išreiškia savo jausmus, nuotaikas, išgyvena kūrybos džiaugsmą	Pagal savo galias ir gebėjimus vaikas piešia, klijuoja, karmo, lipdo, štampuoja, purškia, dažo voleliu, piešia magnetu, braižo pagaliuku, ar tiesiog pirštais, pėdų, plaštakų atspaudais (monotipija), dygsniuoja, siuvinėja, audžia, lanksto veria. Piešia ne tik ant popieriaus, bet ir ant medžiagos atraižų, senų paklodžių, ant lango stiklo, stalo, ant įvairių daiktų paviršių. Piešia ne vien grupėje, bet ir žaidimų aikštelėje, lauke, gamtoje. Eksperimentuoja lytėjimu išbando įvairias medžiagas, formas, paviršius, faktūras. Savarankiškai naudoja gamtinę medžiagą, antrines žaliavas, pratinasi jas tausoti. Vaikas bando nupiešti, pavaizduoti, kas skanu, kvepia, ką girdi, jaučia, dailės priemonėmis išreiškia savo nuotaiką, išgyvenimus, emocijas. Dalyvaujama kasmetiniame renginyje „Kaunas Jazz	Siūloma įvairi dailės priemonių ir medžiagų pasirinkimo skalė, yra įrengtas kampelis, kuriame vaikas laisvai renkasi reikiamas priemones, numato darbo atlikimo techniką. Išbandomos įvairios aplinkos galimybės, tradiciniai ir neišbandyti raiškos būdai, technikos. Siūloma kurti ant įvairių paviršių. Darbui grupėje siūlomos: Konstravimo užduotys: <i>Atskyrimas</i> – mozaikų karpymas, įvairių figūrų karpymas, audinio karpymas, popieriaus plėšymas; <i>Sujungimas</i> – klijavimas, dygsniavimas, audimas, lankstymas, vėrimas; <i>Modeliavimas</i> – molio, modelino ir tešlos modeliavimas; <i>Lipdymas</i> – akmenų puošyba, aplikacijos, skulptūros iš dėžučių; <i>Lankstymas</i> – iš popieriaus ar audinio. Komunikacijos užduotys: <i>Piešimas</i> – kreidelėmis, dažais, flomasteriais, markeriais, spalvotais

	ant grindinio“. Klausantis muzikos vaikai piešia ant grindinio, lieja spalvas.	klėjais; <i>Tapymas</i> – teptuku, naudojant tempera dažus; <i>Piešimas kitomis priemonėmis ir akvareliniais dažais</i> – pirštais (monotipija), naudojant trafaretus, įvairiais daiktais ir ant įvairių paviršių.
Pastebi ir jautriai reaguoja į aplinkos daiktus, gamtos reiškinius, grožisi savo ir kitų dailės kūryba	- Vaikas stebi gamtą, gamtos reiškinius, renka gamtinę medžiagą kūrybai, tyrinėja formų, spalvų, kvapų, garsų įvairovę. Tyrinėja realius objektus, aptaria jų formą, faktūrą sudėtį, liečia ir stebi objektų paviršius, atpažįsta geometrinius kūnus. Skiria spalvas, gali nusakyti jų atspalvius, išskiria pagrindines bei šiltas ir šaltas spalvas. Domisi, tyrinėja tautodailės, šiuolaikinio meno kūrinius, pastebi juos įvairioje aplinkoje, tiek darželyje, tiek išvykų, ekskursijų metu, žiūrėdami knygų iliustracijas, reprodukcijas. Vaikas aktyviai domisi, stebi, įsimena ir bando išreikšti patirtus įspūdžius kelionės, išvykos metu, apsilankius teatre, muziejuje, parodoje, klausantis žodinės ar muzikinės kūrybos.	- Darbeliams naudojama įvairi gamtinė medžiaga, antrinės žaliavos. Žiemai paruošiama džiovinta gamtinė medžiaga. - Stebimi, aptariami bei intuityviai išgyvenami meno, tautodailės kūriniai, jais turtinama vaikų aplinka. Žiūrimos knygelių iliustracijos, klausomasi žodinės, muzikinės kūrybos, stebimi spektakliai, koncertai, sceniniai drabužiai, lėlės, dekoracijos. - Lankomasi parodose, dailės galerijoje, kraštotyros ir buities muziejuose, bibliotekoje. - Organizuojami projektai, kviečiami liaudies meistras, stebimas kūrybos procesas. Reprodukcijų nagrinėjimas. Parinktos reprodukcijos (garsių autorių kūriniai), kurios suskirstytos į tris lygius: I, II, III lygiai. Vaikai supažindinti su pojūčių lavinamąją medžiaga: I, II, III, IV spalvų dėžutėmis, lytėjimo lentelėmis šurkštu – švelnu, audinių skiautelėmis, kvapų dėžutėmis, siūlomi skonio pratimai, terminės lentelės. Vaikai supažindinami su kūnų matmenimis geometrinių kūnų formomis.
Dalinasi meniniais įspūdžiais ir dailės raiškos patirtimi, pasitiki savo jėgomis	- Aktyviai stebi, domisi kitų kūrybos procesu, ryžtasi jame dalyvauti, siūlo savo kūrybines mintis ir idėjas. Pagal savo galias ir gebėjimus vaikas stengiasi palaikyti kitų sumanymus, rodo savo iniciatyvą, dalyvauja probleminiuose kūrybiniuose pokalbiuose, ieško tinkamo sprendimo, bendrauja ir bendradarbiauja su suaugusiais ir vaikais, tolerantiškai priima kitų kūrybą, mokosi pažinti jų vidinį pasaulį ir jausmus. Žaidžia kūrybinius žaidimus, išnaudoja vaizduotės galimybes, pratinasi ieškoti sprendimų, tolerantiškai vertinti tiek savo, tiek draugų darbus, idėjas, sumanymus. Pats teikia siūlymus dėl darbelių demonstravimo, apipavidalinant, išsako nuomonę	Vaikai skatinami įsitraukti į įvairius meninius projektus, bendrus kūrybinius darbus. Siūlomos spręsti įvairios kūrybinės probleminės užduotys, nepateikiant aiškaus sprendimo būdo. Pasirenkamos aktualios, svarbios ar spontaniškai kilusios idėjos, sumanymai, temos bendrai veiklai. Bendradarbiaujama su kitos grupės vaikais, tėvais, įstaigos bendruomene. Žaidžiami kūrybinių mąstymą skatinantys žaidimai. - Mokoma savo kūną ir įvairius daiktus pajusti, nusimanyti apie daiktų matmenis, taip pat atliekami orientavimosi pratimai: savęs atžvilgiu ir nurodyto objekto atžvilgiu. - Siūloma pojūčių lavinamoji medžiaga: rožinis bokštelis, raudonos lazdelės, rudieji laipteliai, ritinės, geometrinės komodelės, geometriniai kūnai, konstruktyvieji trikampiai ir kt. Darželyje rengiamos vaikų ir bendruomenės narių autorinės parodos.

	<p>rengiant parodas, sveikinimus, gaminant dekoracijas. Dalyvauja pokalbiuose aptariant vaikų ir suaugusių kūrybą.</p>	<p>Darbai kabinami ne tik įprastose vietose, bet ir vaikų žaidimų namelyje, ant tvoros, ant medžio ant žolės. Dekoruojamos tuščios erdvės, piešiama ant grindinio, smėlio ir sniego.</p>
<p>Muzika Dainavimas Geba dainuoti, intonuoti, savaip kurti, skanduoti</p>	<p>- Kad vaikai įprastų taisyklingai kvėpuoti, jie pučia burbulus, uosto gėles, atlieka pojūčių lavinimo pratimus. - Dainuoja įprastoje aplinkoje: namuose, kieme, žaidžiant grupėje, laisvalaikiu. Dainuoja dainą, skambant įrašui, atkartoja žodžius ir melodiją. Domisi dainavimu, dalyvauja koncertuose ar savo iniciatyva organizuose talentų vakaruose. Kuria žodžius, pritaiko melodiją. Supranta dainos tekstą, išrenka pagrindinius veikėjus, gali nupiešti jų paveikslus ir pavaizduoti dainelę meno kūrinyje. Kartoja gamtoje išgirstus garsus: paukščių čiulbėjimą, jūros ošimą, žirgo kanopų garsą, vėjo ūžimą. Intonuoja žaidimus, eilėraščius, skaičiuotes. Dainuoja savo žaislams lopšines, niūniuojama melodijas. Žaidžiant rungtyniauja, kas žino daugiau dainos stulpelių ar žodžių. Tyliai klausosi dainų, diskutuoja apie garso or tylos santykį, žaidžia žaidimus, kaitalioja tylą su triukšmu. Susipažįsta su nežinoma daina ir jos autoriais, apie juos kalbasi, mokosi nusakyti dainos nuotaiką, tyrinėja melodiją, ritmą, dainavimo tempą. Aiškinasi neaiškius žodžius, senovinius posakius, įsiklauso į dainos prasmę, pokalbių metu prisimenama, kaip gyveno mūsų seneliai, proseneliai.</p>	<p>- Užsiėmimai organizuojami grupėje, kurioje yra instrumentas. Išskiriamos keturios pagrindinės dainavimo rūšys: prasidainavimas (gamtos pratimai), dainavimas akomponuojant muzikos instrumentu, dainavimas pagal vaikų sukurtus žodžius, dainavimas su pirštų žaidimais. Dainuojama improvizuojant:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Skambant įrašui; - Praleidžiant tam tikrus žodžius; - Žaidžiant įvairius žaidimus; - Dainuojant po vieną dainelės dalį; - Dainuojant dainelę solo ir choru pakaitomis; - Rodant pieštis dainų veikėjus, vaizdus, daiktus; - Be žodžių niūniuojant - Dainuojat skiemenimis, pritariant plojimu. <p>Klausomos dainos žaidžiant, piešiant, sportuojant, einant linija. Dainos klausomos įsidėmint žodžių tarimą ir pakartojant šnekamojoje kalboje. Kuriami pasakojimai su dainuojamaisiais intarpais.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Organizuojamos vakaronės, renginiai, išvykos už darželio ribų į festivalius ir konkursus. - Siūlomos priemonės: garsų dėžutės, muzikiniai skambučiai, kvapų dėžutės. - Į darželį kviečiami filharmonijos, J. Naujalio muzikos mokyklos, J. Gruodžio koncertatorijos solistai. Aktyviai dalyvaujama įvairiose koncertuose, lankomasi Kauno muzikiniame teatre. Vaikai supažindinami su įvairiais dainų ir muzikos žanrais.
<p>Grojimas Geba groti: tyrinėti muzikos instrumentus ir jų išgaunamus garsus, atranda</p>	<p>- Domisi atsineštais ir grupėje esančiais instrumentais. Patys kuria instrumentus iš įvairios gamtinės medžiagos ir buitinių atliekų. Grupėje randa skambančius daiktus, lygina jų skambesį (įvairių indelių, pripildytų kruopų, žirnių, makaronų ar kitų smulkių daiktų).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Siūlomi kortelių rinkiniai su pavaizduotais muzikos instrumentais ir kompozitoriais. Plati jų klasifikacija supažindina vaikus su styginiais, pučiamaisiais, klavišiniais, mušamaisiais ir kt. instrumentais. - Leidžiama groti su grupėje esančiais instrumentais. Grojama klausantis muzikos, dainuojat, šokant. Pasiūloma vaikams

<p>įvairius garso išgavimo būdus</p>	<p>Atranda savo kūną, kaip muzikos instrumentą: ploja rankomis, beldžia į stalą, linguoja, trepsi, caksi liežuvio, plekšnoja per petį, į kelius. Klausosi mokytojo demonstruojamų garsų su muzikiniais instrumentais. Atranda muzikos instrumentus natūralioje gamtoje. Stebi koncertus per televiziją ar koncertų salėse.</p>	<p>pagroti su riešutų, gilių, kaštonų ar kitų smulkių daiktų pripildytais maišeliais, dėžutėmis, barškučiais, dūdelėmis, kanklėmis. Grojama pamėgdžiodant mokytoją.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Specialiųjų poreikių vaikams parenkami muzikos instrumentai individualiai, atitinkantys vaiko galias bei stebima jų reakcija (stengiamasi nesužadinti neigiamų emocijų). - Kviečiami atlikėjai iš įvairių muzikos mokyklų ir vaikams rodomi instrumentai, klausomasi jų skambėjimo, aptariami įspūdžiai.
<p>Muzikos klausymas Klausantis muzikos suvokia muzikos kalbą, skiria ilgus ir trumous garsus, apibūdina girdėtą muziką, skiria keletą skambėjusių instrumentų</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vaikas klausosi vokalinių, instrumentinių lietuvių liaudies ir kitų tautų, klaiskinių kūrinių, susipažįsta su įvairaus pobūdžio muzika. Stebėdamas gamtą, aplinką, vaikas įsiklauso, išgirsta, pamėgdžioja, atkuria girdėtus garsus: balsu, plojimu, tauškėjimu ir t.t. Klausydamas muzikos garsų, vaikas pratinasi skirti pagrindines jų savybes: ilgumą, stiprumą, aukštumą, tembrą, nuotaiką. Klausydamas raminančios muzikos, vaikas mokosi atsipalaiduoti, nusiraminti, patirti teigiamas emocijas. 	<ul style="list-style-type: none"> - Muzikos klausymas integruojamas visose veiklose: Žiūrint knygeles, skaitant, piešiant, atliekant kūno kultūros pratimus, žaidžiant siužetinius bei vaidmeninius žaidimus. Muzika klausoma atliekant judesio pratimus ant linijos ir susikaupimo metu. Muzika klausoma lankantis koncertuose, Muzikiniame teatre, bažnyčiose. Vaikams siūloma klausomos muzikos įspūdžius išreikšti meninėmis priemonėmis, vaidyba. - Organizuojamos kelionės į gamtą ar artimiausią aplinką, klausomasi upelio čiurlenimo, mašinų gausmo, medžių ošimo, tylos. - Siūlomos klausos lavinimo priemonės: garsų dėžutės, muzikiniai skambučiai. - Kviečiami Kauno Filharmonijos klasikinės muzikos atlikėjai. Grojama įvairiais muzikos instrumentais ir klausomasi įvairios muzikos. Patiems vaikams siūloma groti žaisliniais, gamtiniais, profesionaliais instrumentais bei klausytis jų išgaunamų garsų skambesio. - Klausomasi relaksacinės muzikos.
<p>Muzikinė kūryba Kuriamas elementarias daineles ir muziką, bando groti įvairiais instrumentais,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vaikas kuria ir improvizuoja išdainuodamas savo vardą, sugalvodamas melodiją mįslei, eilėraščiui ar patarlei, išreiškia tam tikrą nuotaiką garsais, skambančia muzika, varpeliu, būgneliais. Žaidimų, ratelių, dainelių metu vaikas perteikia judesiais savo nuotaiką, kuria siužetą. 	<p>Grupėje siūlomos priemonės: varpeliai, skambučiai, būgneliai ir kiti muzikos instrumentai bei savo gamybos įvairūs instrumentai (dėžutės pripildytos kruopų, smėlio, pupelių, vandens). Vaikams siūloma paklausti įvairių tembrų muzikos instrumentų, buitinių įrankių skambėjimo, gamtos garsų. Organizuojami muzikiniai žaidimai, aktyvinantys vaizduotę: bėgimas pagal muziką, žygiavimas, širdies plakimo klausymas, kvėpavimo ritmo</p>

improvizuoja	- Intuityviai renka daineles savo žaidimams: lopšinės niūniavimai ir kt.	klausymas ir išplojimas. Siūloma sugalvoti melodiją įvairiems veiksmams, išploti ir padainuoti savo vardą, apdainuoti grupės draugus. Siūloma improvizuoti išbandant balso ir instrumento galimybes.
Šokis Geba perteikti muzikos nuotaikas judesiu, judėti pagal muzikos ar dainelės melodiją	- Pagal galias ir gebėjimus vaikas: atranda judesio ir šokio dermę, pats bando šokti, kuria šokius pagal muziką, kuria „tylos“ šokius. Atranda savo kūną, kaip saviraiškos komunikavimo priemonę. Šokdamas atsipalaiduoja, laisvai išreiškia save ir savo jausmus, judesio ir šokio pagalba improvizuoja, vaidina (pantomima), judesiu vaizduoja raides, skaičius, gyvūnus įvairius objektus, net neapčiuopiamus jautimus: meilę, gėlės kvapą, liūdesį, šilumą, šoka poromis po vieną ar grupelėmis. Patys kuria šokius. Įvairių koncertų metu stebi tautinius, pramoginius, šiuolaikinius šokius.	- Šokis taikomas, kaip atsipalaidavimo priemonė. Organizuojamas šokio mokymas savo pavyzdžiu, repetuojant žingsnelius kartojant judesius. Sudėtingesnius šokius stebima koncertų, festivalių, pramogų, įvairių renginių metu. - Šokis integruojamas į muzikinę ir kūno kultūros veiklas (tiek grupėje, tiek lauke). Šokama kalendorinių švenčių metu, gimtadienių metu, per išleistuves į mokyklą. Organizuojamos ekskursijos į vaikų šokių ansamblių pasirodymus.
Vaidyba Laisvai ir išraiškingai vaidina nesudėtinguose vaidybos scenose, atpažįsta teatrinę veiklą	- Stebi, analizuoja, kaip scenoje vaidina tikri aktoriai, kaip juda, kalba. Aptariant vaidinimą vaikai išreiškia įspūdžius pasakojimu, piešimu, lipdymu, improvizavimu su lėlėmis, kaukėmis, įrengia sceną, prisitaiko kostiumus. Vaikai vaidina laisvai, nevaržomai: bando išryškinti būdingą veikėjo eiseną, judesius, kalbos manierą, tempo ritmą. Judesiu demonstruoja matytų paveikslų, iliustracijų siužetus, perteikia veikėjų išgyvenamus jausmus, nuotaikas, emocijas. Pagal savo temperamentą vaikai pasirenka vaidinamo kūrinio veikėjus.	- Lankomasi Kauno Lėlių, Jaunimo kameriniame, Vaikų „Nykštuko“ ir „Vilkolakio“ teatruose, stebima profesionalių aktorių vaidyba, aptariami įspūdžiai. - Darželyje sudarytos sąlygos rengti stalo, lėlių, pirštukų, šešėlių ir dramos teatro pasirodymus. Inscenizuojami žaidimai, skaitomos istorijos, pasakos, tautosakos kūriniai atitinkantys vaikų amžių bei gebėjimus. Aplinka papildoma įvairiomis buitinėmis priemonėmis, daiktais, rūbais, kaukėmis, pertvaromis ir scenos papuošimais. - Vaikai skatinami dalyvauti pasirodymuose, nugalėti scenos baimę, išreikšti save. - Organizuojamos teatro dieneles, poezijos vakarai, šeimų talentų konkursai. Vaikai skatinami vaidinti ir pasirodyti tėveliams ir kitos grupės draugams.

PAŽINIMO KOMPETENCIJA

3 – 6 metų vaikams

Vaiko gebėjimai	Vaiko veiksenos	Metodai ir priemonės
Domisi savimi, aplinkiniais	- Pagal savo galias ir gebėjimus, vaikas susipažįsta su savo išvaizda, žino kūno dalis,	- Grupės aplinka ir priemonės skatina veikti ir atrasti žmogaus vietą kosmose (kaip mažą kosmoso dalelę). Svarbu, kad vaikas

<p>žmonėmis, kultūrine aplinka, moka gyventu šalia kitų</p>	<p>supranta, kad jis toks yra vienintelis, kad žmonės nors ir būdami panašūs, yra skirtingi. Atranda skirtumus ir panašumus, moka juos lyginti. Supranta savo ir suaugusiojo kūno galimybes. Vaikai pasikeičia vaidmenimis, bando pabūti kitu žmogumi (mama, tėveliu, auklėtoja, vyresniu broliu ar leliuku). Svarsto, spėlioja, mąsto, koks gi aš esu. Save vertina judesyje; žaisdamas išmėgina savo gebėjimus stebėdamas save ir kitus, eksperimentuodamas. Varto knygeles, enciklopedijas, medicinos žinynus vaikams. Aktyviai dalyvauja veikloje, mokosi tapti savarankišku ir atsakingu už savo poelgius. Į darželį atsineša šeimos ir savo nuotraukas, jas žiūri ir komentuoja, piešia portretus. Išklauso ir kitų vaikų šeimos istorijas, įdomius nuotykius, aptaria, lygina su savo šeima ir supranta žmonių skirtingumą, susipažįsta su šeimos ar net kultūros tradicijomis, papročiais, gyvenimo būdu. Išskiria lyties ir amžiaus skirtumus. Patys vaikai kuria jaukią, ir saugią grupės aplinką, grupės taisykles. Jie supranta, kad jei nepatogu ir nejauku jam, tai negera ir kitiems. Keliauja, išskylauja, lanko įžymias ir lankytinas vietas, atranda kažką naujo, nematyto, nepatirto.</p>	<p>susidarytų vientisą pasaulio vaizdą, suvoktų visa esančio tarpusavio ryšius, susiformuotų žinias apie žmogaus vietą ir paskirtį žemėje. Parengtos priemonės ugdo atsakomybę už žmonią, ir visa kas yra žemėje. Siūlomos šios priemonės:</p> <p>Derinimo kortelės: kūno dalys; senas – jaunas; profesijos; įrankiai; žmogui reikalingų namų apyvokos daiktų derinimo kortelės;</p> <p>Dėlionės;</p> <p>Mediniai intarpai;</p> <p>Žmogaus anatomijai skirtos priemonės.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vyksta pokalbiai, interviu, žaidimai, eksperimentai, pratybos. Menamos mįslės, minklės, sakomos patarlės apie žmogų, skaitomos pasakėčios, pasakos apie darbą, išskiriamos charakterio ir fizinės savybės, veido bruožai. - Domimasi faktopedijų, enciklopedijų medžiaga. Vartomi žurnalai, atvirukai, nuotraukos. Organizuojama aktyvi veikla lauke ir grupėje. - Darželyje švenčiami ne tik vaikų gimtadieniai, minimos šeimos šventės, bet ir organizuojami šeimų talentų konkursai, vakaronės, susitikimai su įvairių profesijų ir tautybių žmonėmis. Lankomos miesto įžymios vietos, tėvų darbovietės, bažnyčios, teatrai, kitos ikimokyklinės įstaigos. Organizuojami projektai, autorinės parodos.
<p>Domisi gamtine aplinka, geba tyrinėti, jaučia gamtos ir žmogaus bendrumą, išgyvena pažinimo džiausmą</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Pagal savo galias ir gebėjimus vaikas atkreipia dėmesį į žmogų supančius gyvūnus ir augalus, parodo ir įvardina augalų ir gyvūnų pavadinimus bei kūno dalis, kuria gražią aplinką, prižiūri savo augintinius ir darželyje laikomus gyvūnelius, augina gėles, stebi tyrinėja, atranda, skaičiuoja, rūšiuoja. Pastebi sezoninius pasikeitimus gyvojoje ir negyvojoje aplinkoje, aiškinasi reiškinius, pasakoja ką pastebėjo, ką sužinojo. Pagal galimybes atlieka įvairias užduotis ir eksperimentinius 	<ul style="list-style-type: none"> - Remiantis vaikų troškimu domėtis, atrasti, eksperimentuoti, pažinti, siūlomos šios priemonės: <p>Geografijai Žemė – oras – vanduo; Gyvas – negyvas; Augalai – gyvūnai – mineralai; Mineralai (naudingųjų iškasenų pavyzdžiai); Žemės formos; Skęsta plaukia; Stumia – traukia; Gamtos reiškiniai ir reljefai.</p> <p>Biologijai, botanikai, zoologijai Augalai ir jų klasifikacija; Gyvūnai ir jų klasifikacija;</p> <p>Istorijai Laiko juostos: žemės atsiradimas; Saulės sistemos ir dangaus kūnai; Gyvybės atsiradimas ir vystymosi raida; Žmonijos raida; Skaičių ir</p>

	<p>bandymus. Nelaužo ir neniokoja tiek gyvosios gamtos, tiek žmogaus sukurtų daiktų. Vertina kiekvieno pastangas ir darbą, savo aplinkoje kuria grožį.</p>	<p>skaitmenų atsiradimo istorija; Raštmenų, raidžių ir rašto atsiradimo istorija; Šalių istorija; Žmonijos veiklos raida; Fundamentalūs poreikiai (maistas, transportas, aplinka); Dvasiniai poreikiai (menai, religija); Maisto piramidė; Civilizacijos raida;</p> <p>Matematikai</p> <p>Lyginis – nelyginis. Atminties žaidimai. Lazdelės ir skaitmenys. Šeivelės. Šiurkštūs skaitmenys. Perlinės medžiagos pristatymas. Vienetas – dešimtis – šimtas – tūkstantis. Simboliai. Simbolio ir kiekio sujungimas. Ženklų žaidimai. Sudėtis – atimtis. Taškų žaidimai. Spalvotų karoliukų lazdelės. Penkių grandinė. Tūkstančio grandinė. Gyvatėlės žaidimas.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Darželyje auginamos ir prižiūrimos papūgėlės. Laistomos, persodinamos, trešiamos kambarinės ir lauko gėlės. Kiemo medžiuose išskeltuose inkiluose gyvena paukščių šeimos. Vyksta pokalbiai ir eksperimentai, aptariami pievose matyti vabalėliai, džiaugiamasi pirmaisiais pumpurais ir žaluma, žiemos metu teikiama pagalba paukšteliams (lesyklos). Diskutuojama apie kiekvieno vaiko pasiūlytas idėjas, išklausomos jų mintys ir pastebėjimai. - Organizuojamos išvykos į parką, mišką, Nemuno salą, į Lietuvos zoologijos ir VDU botanikos sodus.
<p>Pažįsta artimiausių namų aplinką, daiktus, atskiria, kas natūralu, o kas sukurta žmogaus, geba įvardinti kai kuriuos gamtos reiškinius</p>	<p>Stebi įsiklauso, liečia, glosto, uosto, skanauja. Susipažįsta su juos supančiais daiktais. Lygina įvairių rušių daiktus ir jų savybes. Eksperimentuoja, grupuoja, žaidžia su įprastais ir mažai pažįstamais daiktais. Žaidžia įvairius stalo žaidimus, dėliones, konstruoja įvairiais konstruktoriais, naudoja aplinkos daiktus. Susipažįsta su lietuvių liaudies tradicijomis, papročiais, senoviniais daiktais. Susipažįsta su kitų tautų kultūra (lenkų, rusų, žydų ir kt.). Saugiai ir taisyklingai naudoja buitines ir kitus daiktus, teisingai juos įvardina. Skaičiuoja, lygina daiktus pagal formą, dydį, spalvas, orientuojasi erdvėje ir laike.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vykdomi eksperimentai, stebėjimai, tyrimai, išvykos į gamtą, į Kauno tautinės kultūros ir Kauno moksleivių aplinkotyros centrus, į Tado Ivanausko zoologijos muziejų, į Duonos kepyklėlę, į Pieno kombinatą. - Organizuojamos įvairios veiklos įstaigoje: Duonos šventė, Paukščių palydos, Inkilų šventė. Kviečiami įvairių profesijų atstovai: ūkininkai, gydytojai, ekskursijų vadovai, gaisrininkai, lakūnai, staliai, baldžiai, architektai. Siūlo meno albumų ir atvirukų rinkiniai. Atrandami artimiausios aplinkos architektūriniai akcentai, saugotinos bei rimties reikalaujančios vietos (Ramybės parkas, Karo muziejaus sodelis, bažnyčių prieigos, Miesto sodas). - Vaikai skatinami gerbti visas gyvybės formas ir tausoti žmogaus

		<p>pastangomis sukurtą produktą. Nesvarbu ar tai būtų baldas, ar tai maisto produktas, bet vaikai turi suprasti ir žinoti, koks ilgas ir sudėtingas jo gamybos kelias iki patenka vartotojui.</p> <p><i>Siūlomos priemonės kalbai:</i> Įvairių buities daiktų kalsifikavimo kortelės; Kalbos komodelės; Vienaskaita – daugiskaita; Kalbos dalys; Daiktų muliažai ir užrašų kortelės; Kalbos dalių simboliai.</p> <p><i>Siūlomos priemonės gamtai:</i> gamtos komodelės; gamtos reiškinių klasifikavimo kortelės:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kalnai, kalvos, lygumos, slėniai; - skęsta – plaukia; - lino kelias; - vilnos kelias; - duonos kelias; - kūdikio kelias; - metų ratas; - pasaulio, Europos, Lietuvos žemėlapiai, simboliai, vėliavos, kultūros akcentai; - gyvūnų, augalų, įvairių daiktų dėlionės. <p><i>Siūlomos priemonės pojūčių lavinimui</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - geometrinės komodos; - dvinariai ir trinariai kubai; - kvapų dėžutės; - ragaujant nusakomi skoniai.
--	--	--

Ugdymo metodai

Vaikas geriausiai vystosi tada, kai jam sudaromos sąlygos tyrinėti, eksperimentuoti, atrasti, patirties kaupimo būdą rinktis pagal savo pomėgius, patirtį, gebėjimus. Atsižvelgiant į šias nuostatas, programoje skiriami šie esminiai vaikų ugdymo/-si metodai: patirtinis ugdymas/-is (ugdymas/-is „darant“), tyrinėjimai, žaidimas, probleminių situacijų sprendimas, informacijos paieškas naudojant IT ir kitus informacijos

šaltinius, kūrybinis projektas, stebėjimas ir refleksija, išvykos, ekskursijos ir kt. Minimi ugdymo metodai taikomi abiejų metodikų principais dirbančiose grupėse.

Visose grupėse ypatingas dėmesys skiriamas vaiko šeimos narių, kitų socialinių partnerių, bendruomenės dalyvavimui vaiko ugdymo/-si procese.

Ugdymo aplinka

Ugdymo turinio įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigoje sukurta fiziškai ir emociškai saugi ir sveika, estetiška, į vaiką orientuota gupių bei lauko aplinka. Tiek vidaus, tiek lauko aplinka yra nuolat atnaujinamos atsižvelgiant į vaikų poreikius, polinkius, gebėjimus.

Ugdymo aplinkos kūrimo ypatumai „Geros pradžios“ metodikos principais dirbančiose grupėse. Atsižvelgiant į „Geros pradžios“ metodikos principus, lopšelyje-darželyje „Klevelis“ ankstyvojo amžiaus vaikų (iki 3 metų amžiaus) grupėse sukurtos keturios erdvės: ramioji, kūrybinė, judrioji, smėlio ir vandens. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų grupėse (nuo 3 metų amžiaus) aplinka modeliuojama įrengiant veiklos centus: stalo žaidimų, judriųjų žaidimų, vaidmeninių žaidimų, valgio gaminimo, matematikos ir konstravimo, gamtos pažinimo, smėlio ir vandens, kūrybos, muzikos, kalbos (kai kurių centrų pavadinimai ir paskirtys grupės pedagogų, tėvų, administracijos iniciatyva gali keistis atsižvelgiant į grupės vaikų individualius poreikius, gebėjimus ir pan.).

Ugdymo aplinkos kūrimo ypatumai Montessori metodikos principais dirbančiose grupėse. Atsižvelgiant į M. Montessori metodikos principus, dviejų lopšelio-darželyje „Klevelis“ grupių aplinka suskirstyta veiklos centrais, skirtais: praktiniams gyvenimo įgūdžiams; pojūčių/juslių lavinimui; kosminiam auklėjimui (gamta, geografija, istorija); matematiniam pažinimui; kalbai.

Ugdymo priemonės:

- „Geros pradžios“ grupių erdvėse ir centruose atitinka erdvės/centro pavadinimą, yra „pastovaus veikimo“ (žaislai, konstruktoriai, dėlionės, dailės priemonės ir pan.) ir „riboto veikimo“ (šios priemonės keičiamos pagal grupėje analizuojamą temą, kylančią iš vaikų idėjų, atsižvelgiant į metų laikus, šventes ir pan.). Abiejų tipų priemonės grupėse keičiamos, jei vaikams tampa neaktualios, neįdomios. Vaikų kūrybiškumui, saviraiškai skatinti, grupėse taikomi atskiri Emilia Regio metodikos elementai ir priemonės: „šviesos stalas“ ir eksperimentams skirtos priemonės (gamtinė medžiaga, karoliukai, smėlis, medžiagų skiautelės, foto nuotraukų negatyvai ir kt.) Vaikų veiklos ir žaidimų

priemonėmis grupės ir lauko aplinkose tampa ir buities daiktai, skatinantys tyrinėti, atrasti, bandyti, pvz.: įvairių tipų laikrodžiai, padidinamieji stiklai, grafaprojektorius, piltuvėliai, loveliai augalų sėkloms daiginti, skirtingų talpų ir formų plastikiniai indai, plastikiniai samčiai, žurnalai, nuotraukos ir pan.

- **M. Montessori grupėse** pagal metodikos principus yra skirtos mokymuisi ir gyvenimo įgūdžiams ugdyti/-s, jų funkcijos – nekeičiamos (tai yra, visos priemonės turi tam tikrą, specialią savo paskirtį – pažinti skaičius, sudėti, atimti, skirti kvapus, siūti, lyginti, saugiai nešti vandenį ąsotėlyje, skalbti, džiauti ir pan. – žr. lentelėje „Ugdymo turinys M. Montessori metodu dirbančiose grupėse“). Vaikų veikla montesorinėmis priemonėmis vyksta rytinėje dienos dalyje.

M. Montessori grupių popietinėje veikloje vaikai skatinami rinktis laisvą veiklą pasitelkiant dėlionės, „domino“, „loto“, „labirinto tipo“ žaidimus, tradicinius žaislus, menines priemones, Emilia Regio metodikos priemones („šviesos stalas“ ir eksperimentams skirtos priemonės (gamtinė medžiaga, karoliukai, smėlis, medžiagų skiautelės, foto nuotraukų negatyvai ir kt.). Šiems, spontaniškiems, laisviems vaikų žaidimas skirtos priemonės talpinamos kitose montesorinių grupių erdvėse. Po pietų pogulio M. Montessori grupėse taip pat vyksta muzikos, sveikatos lavinimo, dailės užsiėmimai, kuriuos veda muzikos, dailės, kūno kultūros pedagogai. M. Montessori grupių pedagogės veda lipdymo iš molio užsiėmimus.

V. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Ugdymo pasiekimų vertinimo paskirtis. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų vertinimo paskirtis – padėti atpažinti vaikų ugdymosi pasiekimus ir poreikius, tikslingai rengti ir koreguoti įstaigos ikimokyklinio ugdymo programą, įgyvendinti ugdymo turinį pritaikant jį kiekvienam vaikui ir vaikų grupei, stebėti vaikų pažangą ir tikslingai ugdyti kiekvieną vaiką. Lopšelyje-darželyje „Klevelis“ ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimai vertinami remiantis Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu (2014) - gairėmis, padedančiomis pedagogams, tėvams, švietimo pagalbos specialistams, kitiems ugdytojams ir vadovams suprasti, ko gali pasiekti vaikai nuo gimimo iki šešerių metų bei susitarti dėl vaikų ugdymo tikslų, uždavinių, numatyti ugdymosi rezultatus.

Ugdymo pasiekimų vertinimo etapai. Pirmasis vaiko pažinimas prasideda vaikui pradėjus lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą. Pokalbių su tėvais metu, fiksuojami tėvų pastebėjimai apie vaiko gebėjimus, pomėgius, polinkius, aptariami jų lūkesčiai.

Pagrindiniai vaiko pasiekimų vertintojai yra grupių auklėtojos. Vaikų, turinčių specialiųjų ugdymo/-si poreikių, pasiekimų vertinime dalyvauja lopšelio-darželio specialistai, talkinantys auklėtojoms ir tėvams nustatant individualius vaiko ugdymosi poreikius, numatant pagalbos teikimo ir ugdymo/-si diferencijavimą, sudarant palankiausias vaikui ugdymo/-si sąlygas. Pedagoginei psichologinei tarnybai rekomendavus, vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, sudaromos individualios ugdymo/-si programos.

Ugdymo pasiekimų vertinimas vykdomas du kartus (išryškėjus poreikiui - tris kartus) metuose: rudenį ir pavasarį. Vaiko pasiekimai vertinami aštuoniolikoje pasiekimų sričių (Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, 2014), fiksuojami/ kaupiami individualiuose „Vaikų pasiekimų aplankuose“. Vaikų pasiekimų vertinime ir toliau aktyviai dalyvauti skatinami tėvai (įvertinti savo vaiko pasiekimus, lyginti, analizuoti savo ir grupės auklėtojų/specialistų vertinimus, aptarti vaiko ugdymo/-si įstaigoje ir namuose dermę ir pan.), o taip pat ir patys vaikai (įsivertinti „kaip aš paaugau savo žinomis, gebėjimais, palyginti kaip pasikeitė mano pomėgiai“ ir pan.) Vaikų pasiekimai vertinami taikant šiuos **vertinimo metodus**: pokalbis su vaiko tėvais, tėvų apklausa (raštu arba žodžiu), stebėjimas, įvairiapusės vaiko veiklos rezultatų rinkimas ir analizė, diskusija su vaiku, savo pasiekimų įsivertinimas ir kita. Nuo 2012 metų, vaikų ugdymo pasiekimų vertinimas papildytas lopšelio-darželio „Klevelis“ įstaigos specialistų (muzikos pedagogų, kūno kultūros pedagogų, menų pedagogo) parengtais vertinimo kriterijais, klausimynu ir pagal juos sudarytu „Vaiko, lankančio specialistų užsiėmimus, pasiekimų aplanku“ visoms vaikų amžiaus grupėms.

VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Coughlin, P., A., Kirsan, A., H. ir kt. (1997). *I vaiką orientuotų grupių kūrimas*. Knyga auklėtojais. Vilnius.
2. Juodaitytė, A. (2003). *Vaikystės fenomenas: socialinis – edukacinis aspektas*. Šiauliai.
3. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (2006). *Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti*. Vilnius.
4. Lietuvos respublikos Švietimo ir mokslo ministerija (2014). *Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas*. Vilnius
5. Lietuvos respublikos Švietimo ir mokslo ministerija (2015). *Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos*. Vilnius.
6. Montessori, M. (1992). *Moksinės ppedagogikos metodas*. Kaunas.
7. Montessori, M. *Bendrieji mano metodo dėsniai* (1938). Kaunas.
8. Stokes Szanton, E. (2001). *I vaiką orientuotas ugdymas nuo gimimo iki trejų metų*. Knyga ugdytojams. Vilnius.